

Теорія і методологія наукових досліджень

УДК 338.631

Є. І. Ходаківський

д. е. н.

В. П. Якобчук

к. е. н.

І. Л. Литвинчук

к. е. н.

М. Ф. Плотнікова

к. е. н.

Л. Л. Капігула

к. е. н.

Житомирський національний агроекологічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО НАПРЯМУ «ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

...максимальна адаптація управлінських рішень до потреб життєдіяльності людини.

Праксеологія

Визначено сутність категорії публічного управління як домінуючого напрямку в управлінні та координації ноосферної економіки, що ґрунтуючись на засадах тонкого невидимого світу вибудовує оптимістичне майбутнє людства. В основі його конструкції є формування Провидіння як взаємодії Розуму з Гуманізмом, що виходить з досліджень академіка В. І. Вернадського, який передбачав, що «могутність людини» пов'язана не з людиною, а з її мозком, з її розумом і сформованою цим розумом, їх працею». Окреслені специфічні особливості сучасного світу, його глобалізаційних характеристик як визначених перспектив в теоретичному мисленні на основі забезпечення життєвих потреб людини, створення можливості розвитку інтелектуального творчого мислення та задоволення таких потреб з боку основної координації держави, адаптаційні механізми якої спрямовані на соціо-економічний розвиток всіх ієрархічних рівнів.

Ключові слова: синергетика, ноосферна економіка, синтелектичне управління, держава, публічне управління.

Постановка проблеми

Діалектико-механістичний підхід до аналізу інфодинамічних систем заперечує фізіократичні ідеї В.І. Вернадського, посиляючись на лише «свої побажання», а не за результатами наукових досліджень. Мається на увазі, що ноосфера включає в себе

біосферу, але не виводиться із неї і не зводиться з нею. Тобто, насамперед, ноосфера, геосфера і біосфера розділені: одна знаходиться збоку свідомості, а дві інші – частини фізичного «об'єктивного» світу. Свідомість неможливо обмежити комп'ютерною програмою як знакову конструкцію [1, С. 48–49]. І навіть в теперішній цивілізаційний період ХХІ ст. йде протистояння між економічними ідеологіями механістичної діалектики та фізичної економіки, про яке ще дев'яносто років тому («Автотрофність людства») визначав В. І. Вернадський як «червоне чванство».

Основним орієнтиром публічного управління, а вірніше координації та створення умов розвитку кожної особистості є праці доктора наук, професора з етики Карла Войтили, відомого всьому світові як його Величність Пантіфік папа Римський Іоан Павло II, що правив католицькою (найбільшою в світі) церквою понад 26 років і здобув визнання як Святого. Його фундаментальні науково-релігійні праці – енцикліки «Сіяння Правди» та «Все про людську працю» є основним орієнтиром побудови концептуальних основ управління, доцільної координації людської діяльності на основі адаптаційних чинників формування оптимізму (Провидіння) в людському розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Наразі в Україні існують потужні економічні течії «порівняльної економіки», представниками яких є такі відомі вчені як В. Геєць, А. Гальчинський, А. Грищенко, Б. Кваснюк, О. Лапко та ін. Але світова історія економічної думки майорять прізвищами видатних вчених України С. Подолинського, Н. Туган-Барановського, О. Гаврилишина, В. Вернадського та, отримавши естафету сучасного світового мислення, – Е. Мулдашева, М. Руденка, І. Грабара, В. Шевчука, Ю. Канигіна, В. Кушерця [2–13] та ін. Вершиною методологічної парадигми пізнання явищ світу в сучасній світовій та вітчизняній фізіократії є синтелектика, наука про складні системи, що самоорганізуються, на основі міжособистісних інтелектуальних взаємозв'язків, творчого мислення й перетворення його в інфодинамічну машину, що витягує із природного оточення величезну корисну енергію.

Вітчизняна наукова думка характерна позиціями фізичної економіки, що започаткована С. Подолинським, розвинута В. Вернадським, а в наш час активізована М. Руденком, головою нині діючого наукового товариства ім. С. Подолинського, професором В. Шевчуком. А зовсім недавно (2016 р.) з'явилася в світ публікація Ю. М. Канигіна та В. І. Кушерця «Фізична економія (енергія історичного прогресу)», в якій автори повідомляють, що фізична економіка як наука набирає все більше обертів в різних країнах світу. Особливою є її роль у становленні України як потужної аграрної держави. Будь-яка нова теорія потребує еволюційної модернізації. В світовій цивілізації з'явилися нові напрямки щодо використання безвичерпної ментальної енергетики з точки зору спільності науки та релігії, без якої механіко-діалектична наука заходить в «глухий кут» [14]. Але зовсім

недавно з'явилися в світ нові відкриття М. Руденка про наявність Духоматерії та дослідження в галузі природи торсійних полів Е. Мулдашева, І. Грабара, О. Блаватської та стосовно координації людської поведінки професора, Святого, Карла Войтили.

Мета, завдання та методика дослідження

За мету дослідження поставлено систематизацію інформаційного матеріалу у галузі подальшого розвитку цивілізаційних процесів на основі ноосферних знань та побудови концепції методології сучасних досліджень в парадигмі новітньої фізичної економіки у галузі координації та управління людино-поведінкою на особистісному, груповому, колективному рівнях та в обсягах державного управління. *Об'єктом дослідження* є розробка методичних та практичних основ становлення системи публічного управління та адміністрування у контексті розвитку ноосферної економіки. *Методика дослідження* побудована на базі структурно-логічного конструювання, системних досліджень, синергетичного аналізу та основних принципів синтелектики, що розглядаються як макроскопічна теорія творчості, що вивчає міжособистісні інтелектуальні зв'язки та механізм формування колективного знання в галузі психології управління людино поведінкою на всіх рівнях державного регулювання та координації.

Результати досліджень

Ще першим Президентом академії наук України В. І. Вернадським у праці «Автотрофність людства» визначено пріоритетний напрям ноосферного майбутнього, яке ґрунтується на знаннях тонкого невидимого світу (інтелектуальної енергії). Зокрема, відмічається, що людство у своєму розвитку прийде до торжества енергії мислення як провідної в удосконаленні світової цивілізації [14]. Праксеологічний афоризм сформований гуманітарно-демократичним мисленням найвидатніших вчених сучасності: Карлом Войтилою (папа римський Іоан Павло II), Альбертом Ейнштейном, Миколою Руденком та іншими декларує єдність науки і релігії та формування науковою релігією оптимістичного Провидіння [15]. Серцевиною такого напрямку є вчення про Людину як найвищий витвір Всевишнього в глобальній системі Всесвіту. При цьому, управляти (керувати) цією найскладнішою соціобіологічною системою неможливо. Для забезпечення діяльності і розвитку як передбачається науковою релігією необхідно створювати умови для її функціонування та адаптивної координації. На наш погляд, це є основою нового освітнього і наукового напрямку в менеджменті – публічне адміністрування. Отже, основною орієнтацією публічного адміністрування є адаптивна координація діяльності груп, колективів, громад регіонів, національних і відомчих органів на основі глибоких знань ноосферної, глобальної, національної економіки, передбачень та визначення позитивних соціально-економічних флуктуацій (змін), прийняття праксеологічних рішень, гармонізуючись з

виконанням владних повноважень та чинних законодавчих положень в контексті сучасних соціопсихологічних, інтеграційних інтекцій.

Слід зазначити, що поняття публічного управління та адміністрування в методичних джерелах досі ще не визначено. Найчастіше вкорінені поняття «державне управління» та «публічне адміністрування». Однак, зазначено, що в глибинному сенсі такі дефініції органічно укорінені. В публічних джерелах часто вживаним є поняття «державне управління» як окреме та тотожне з ним «публічне адміністрування». Ми вважаємо, що управління, що походить від англійського слова менеджмент (від лат. *manus* – рука) більш узагальнене та материнське для адміністрування і означає мистецтво скеровувати. Зокрема, Пітер Ф. Друкер визначає управління як «специфічний вид діяльності, який перетворює неорганізований натовп на ефективну цілеспрямовану продуктивну групу» [16]. Інші зарубіжні джерела трактують поняття «управляти» як «передбачати», «організувати», «розпоряджатися», «узгоджувати», «контролювати» [17]. В класичних джерелах зарубіжної літератури, що представлені М. Месконом та М. Альбертом, термін «управління» ідентифікований з менеджментом як процес планування, організації, мотивації та контролю працівників організації, які забезпечені досягненням їх цілей [18]. У практичній площині ми схильні до визначення категорії «управління», що дане професором Й. Завадським: «це доцільна координація людської діяльності для виконання поставлених завдань найбільш економічним способом» [19].

У багатогранному процесі управління виділяється такий цілеспрямований напрям «державне управління», як організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність осіб і громадян з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах через застосування норм і положень державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріплених через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією. У вітчизняних наукових публікаціях та нормативно-правових актах термін «публічне управління» є певним відображенням терміну «публічне адміністрування», але, посилаючись на наукові розробки і нагромаджений досвід зарубіжних авторів, термін «адміністрування» має такі відтінки: контроль або управління чимось (наприклад, системами, організацією або бізнесом), або група людей, які організують чи контролюють щось, або (частіше за все) Адміністрація – Уряд країни, керівні органи регіону чи територіальної одиниці тощо.

Термін «адміністрування» застосовується переважно як організаційно-розпорядчий метод державного управління, що використовується органами державної влади і ґрунтується на силі та авторитетності влади, в наказах, постановах, розпорядженнях, вказівках, інструкціях, виконавцями яких є державні службовці, використовуючи послуги чинного законодавства. Отже, виходячи з

проведеного аналізу «публічне адміністрування» і «публічне управління» органічні за своєю сутністю і змістовно входять в загальну категорію управління.

Наші дослідження здебільшого зорієнтовані на визначення загальної категорії «управління» у вужчому значенні менеджменту, що визначено Оксфордським словником англійської мови як «спосіб, манера спілкування з людьми; влада та мистецтво управління; уміння особливого роду й адміністративні навички; орган управління, адміністративна одиниця; інтеграційний процес, за допомогою якого професійно підготовлені спеціалісти формують організації і управляють ними через визначення цілей та розробки способів їх досягнення» [20].

Гібридизуючи із зазначеної вище аргументації та сучасним визначенням Оксфордського словника в контексті першого в Україні підручника «Психологія управління» [8] в сенсі запропонованого освітньо-кваліфікаційного напрямку «Публічне управління і адміністрування», ми пропонуємо вивчення курсу починати з формування особистості менеджера і його професіограми на основі праксеологічного підходу, розробки концепції діючої особистості, відображеної в працях (енцикліках) Карла Войтили – його Святості папи Римського Іона Павла II «Сіяння правди» і концепції «Все про людську працю». Використовуючи напрацювання науки психології у соціопсихологічних відносин між людьми (особистостями), визначаємо основні положення управління конфліктними ситуаціями щодо посилення інтегрованості в соціумах, колективах та групах на основі діагностики динаміки конфліктів, формуванні психоінтеграційних взаємовідносин у групах та раціональних напрямках подолання конфліктів.

Для більшості людей соціально-психологічна оцінка колективу, в якому групуються особистості, повага оточення, громадськості, погодження або непогодження найсильніший мотив у житті і діяльності, більш значимі, ніж задоволення біологічних потреб (їжа, сон тощо). Необхідно відзначити не лише відмінну роботу, якісь особливі вчинки чи досягнення, а й роботу просто гарну, тому тобто постійно відповідальне виконання своїх обов'язків. Добре слово менеджера, його хвала багато в чому сприяє авторитету тієї чи іншої людини, укріплюючи тим самим загальну атмосферу дружби і поваги один до одного. Соломонове настаново мудрості проголошує: «Не супереч людині без причини, коли вона не зробила тобі зла» [21]. Успішності публічного управління надзвичайного значення мають знання з наукової організації корпоративних структур тому що будь-яку корисну роботу здатні виконувати лише компетентні працівники, – всі інші лише «проїдають ресурси і роблять помилки», які змушені виправляти знову ж такі компетентні люди, тобто корпорація – це органічне об'єднання людей в соціальний організм, бо не кожна організація є корпорацією. В соціальному і публічному управлінні корпорація розглядається як цілісна група людей, що взаємодіють один з одним і зовнішнім оточенням для досягнення спільної мети в найвищій мірі ефективності такої взаємодії на основі соціо-психологічної інтегративності екстравертної та інтровертної. Тому вивчення основ соціопсихоінтеграції і їх використання в

формуванні корпоративів як найвищої форми організації в публічному управлінні має особливе значення. Застосування основних теоретичних положень, що враховують індивідуально-психологічні властивості людини у практиці підготовки фахівців є беззаперечним, а знання соціоніки в публічному управлінні є безумовним.

Зміст соціально-психологічної роботи менеджерів складається з застосувань теорії та практики мотивації праці. За свідченням світових теорій мотивації, якщо ігноруються ті чи інші принципи, то ефективність управлінської діяльності знижується кратно. Дуже важливо поєднувати змістовні та професійні теорії мотивації праці з теорією раціональних очікувань та використанням біхевіористичних моделей групової мотивації, зокрема, проф. Герберта Саймона (США). Сучасному менеджеру конче необхідні знання психотерапії, для управління антистресовою ситуацією та оптимістично-гуманістичному нейролінгвістичному програмування.

У період освоєння демократичних основ гуманістичного управління чільне місце займають загальнотеоретичні положення синергетики та синтелектики, особливо під час формування основ групової самоорганізації та формування групової компетентності. Вельми корисними для фахівців на всіх рівнях управління є знання теорії та практики PR-технологій, зокрема теорії Грамши, маніпуляторства і чорних технологій і ознак прихованої маніпуляції. Характерною особливістю процесів управління в ринковому середовищі і, зокрема виконання маркетингових функцій, має значення психологія і організація рекламної діяльності, сенсорно-психологічних інтекцій, суб'єктивної семантики, сугестивного впливу на людину. В реформуванні територіального управління окрім орієнтації на самоврядні органи управління важливе значення має науково-прикладне визначення функції керівників громад та їх підрозділів, особливо в напрямі знання психологічного менеджменту як основи сучасної методології управління.

Гнучкий характер реагування на зовнішні та внутрішні впливи та тренди розвитку дозволяє забезпечувати стійкість територій як з позиції виробничої, так і суспільство утворюючої діяльності, сприяти самозабезпеченню та відновленню природно-ресурсного потенціалу. Як складова політичного процесу діяльність публічного адміністрування є багатовекторною та багатофункціональною за своїм змістом й формою вираження внаслідок тісного зв'язку з численними групами та індивідами, які задіяні у різних структурах та громадах. Формування органів публічного адміністрування в Україні є ініційованим, з боку населення та громад як механізм оптимізації їх функціонування в межах населених пунктів, зокрема сільських (рис. 1).

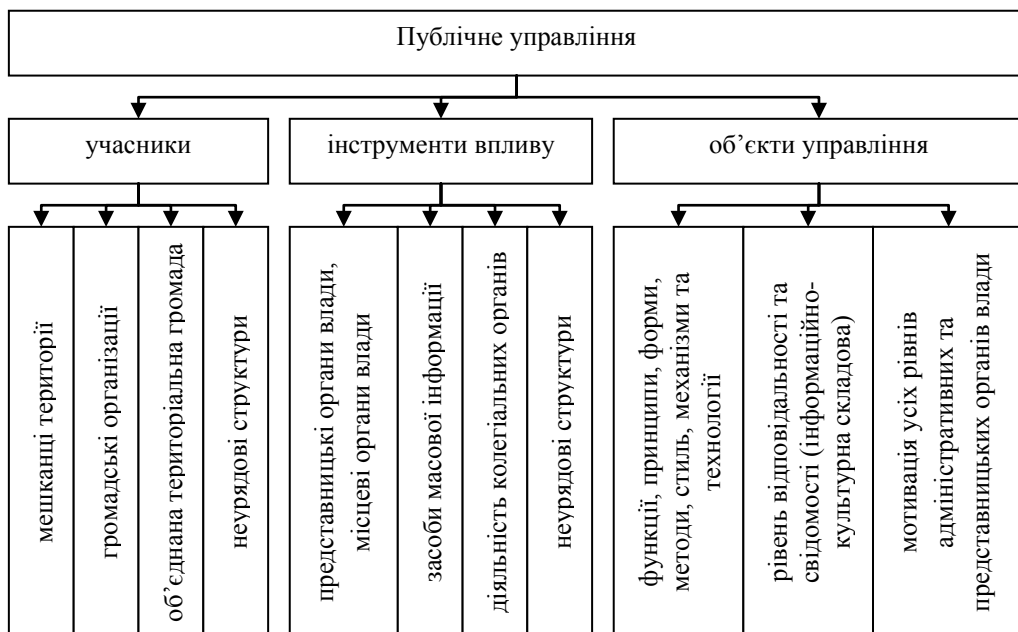

Рис. 1. Віртуальна модель інформаційно-енергетичного простору

Джерело: власні дослідження.

Хід і визначення проблем, а також підходи до реформування системи управління розвитком локальних утворень у світі та в нашій країні є спорідненими, зокрема це система соціалізації управління (соціократії), розробки інструментів та механізмів їх дієвої реалізації [10]. У сфері управління, моніторингу, контролю та забезпечення регуляторної політики велика роль належить системі освіти, яка має крім світоглядно-інформаційної, ще й енергетично-часову складову як інструменту стратегічного планування та прогнозування, створення відповідного простору та гештальтного проекту, де реалізація організуючого управлінського впливу здійснюється як прямо, так і опосередковано через волевиявлення громадян та їх груп, діяльність громадських та неурядових організацій, структури координаційного характеру, зокрема державно-партнерські у всіх сферах суспільного життя як засіб реалізації громадянами їх прав і свобод [10]. Зростання ролі людського чиннику у формуванні, становленні, функціонуванні владних структур та системи публічного адміністрування (механізм їх ефективного функціонування) спрямовують вектор управління в площину синтелектично-поведінкового менеджменту як «мистецтва виконувати роботу через інших людей» (рис. 2), [12, с. 17].

Завдання публічного управління	
→	Зміна функцій і структури органів виконавчої влади у напрямі уникнення дублювання повноважень
→	Оптимізація системи бюджетних доходів та видатків
→	Гармонізація системи державного управління
→	Де концентрація та децентралізація владних повноважень, реструктуризація системи державного контролю
→	Забезпечення прорості, простоти та дерегуляція управлінських процедур
→	Відкритість інформації про діяльність органів влади та процедури прийняття управлінських рішень, формування системи впливу на органи виконавчої влади та контролю за ними з боку громадськості
→	Реалізація механізмів державно-приватного партнерства та державно-громадських консультацій з вироблення соціально-еколого-економічних рішень
→	Зміна функцій і структури органів виконавчої влади у напрямі уникнення дублювання повноважень
→	Формування і розвиток управління знаннями в системі державної влади, створення інфраструктури інформаційного обміну на всіх рівнях влади
→	Забезпечення ефективної системи стимулів (в тому числі і моральних) щодо формування та діяльності територіальних органів влади
→	Запровадження інноваційно-інформаційних технологій
→	Забезпечення прозорості рішень, які приймаються владою, та підконтрольності влади територіальній громаді

Рис. 2. Завдання публічного управління

Джерело: сформовано на основі [10, 25–26].

Для визначення загальної структури публічного управління і адміністрування сучасні вітчизняні вчені (А. Мельник та О. Оболенський) орієнтують на його ціль – реалізація публічних (загальних) інтересів включають такі складові: державне управління (суб'єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб'єктом є громадські інституції), [22]. Як елементи публічного управління державне і громадське управління взаємодіють, взаємодоповнюють одне одного, виходячи з єдності публічних інтересів та доцільності узгодження управлінського впливу і досягнення синергетичного ефекту. У системі публічного управління

визначальну (пріоритетну) роль відіграє державне управління, яке здійснює управлінський вплив на всі сфери суспільного життя. Водночас в умовах розгортання демократичних перетворень зростає активність і громадських структур в управлінні не тільки громадськими, а й державними справами у розв'язанні суспільних проблем. Тому що основним носієм влади в державі, згідно з Конституцією України, є народ. У зв'язку з цим атрибутивною ознакою публічного управління є адміністрування – це дії державних службовців у частині надання громадянам країни послуг відповідно до чинного законодавства, орієнтуючи на реалізацію обраного типу політики, яку втілюють державні службовці, яким було делеговано повноваження під час волевиявлення народу на виборах як в межах країни, так і за кордоном в усіх напрямках її прояву [23, с. 389]. Сучасні вимоги до процесу управління, його координації чи регулювання концентровано виражені в моделі досконалості Європейського фонду управління якістю (англ. EFQMExcellenceModel, або скорочено «Q-менеджмент» – як практичного інструменту, який допомагає організаціям встановити цілісну систему управління, вимірюючи, де саме вони знаходяться на шляху до Ділової Досконалості, допомагаючи їм зрозуміти прогалини в діяльності, і потім, стимулюючи необхідні рішення для досягнення успіху. Модель досконалості була представлена на початку 1992 р. структура для оцінки заявок компаній, що претендують на Європейську Премію Якості. Така модель заснована на використанні дев'яти критеріїв [3]. П'ять з цих критеріїв – критерії можливостей, а інші чотири – критерії результатів. Критерії можливостей характеризують потенційні можливості компанії. Критерії результатів характеризують чи досягнуті результати компанії. Результати впливають з можливостей. Критерій 1 – головний, тобто це – Лідерство (англ. Leadership) – оцінювання того, як лідери використовують у своїй діяльності принципи загального управління якістю. Феномен лідерства як критерію якості управління ми досліджували, готуючи підручник «Психологія управління» [8]. Лідери повинні створити у своїх організаціях таку атмосферу, щоб люди фонтанували в ній ідеями, інноваціями, цікавими теоріями. Якщо раніше чітко налагоджену організаційну структуру часто порівнювали із симфонічним оркестром, який скоряється кожному помаху руки талановитого диригента, то наразі доцільніше співставлення з джаз-бендом. Чим більше імпровізацій, тим краще.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, в системі ієрархії (вертикалі) публічного управління та адміністрування – державному управлінню належить пріоритет. За нашими дослідженнями, на основі запропонованої методики гештальтів (образів), держава «повинна бути присутня» скрізь. Це також підтверджується класиками світової економіки.

Конкретизуючи методи та засоби публічного управління, необхідно зосередитися на наукових принципах управління застосування методів та прийомів високопрофесійного психологічного менеджменту. Мова йде про застосування

засобів публічного впливу на індивідуальності та масового виконавця юридичних норм і правил державного управління.

Наразі в конструюванні гештальтів управлінських систем за нашими дослідженнями (підручник «Психологія управління», 2016 р.) стержнвою цілісністю є наявність лідерства, в тому числі за критерієм Європейської Фундації Q-менеджмент. У перспективі подальших досліджень передбачено апробацію таких розробок на об'єктах місцевого самоуправління зі зміною понятійного апарату та застосування науково обґрунтованих механізмів впливу в системі менеджменту, що побудовані на основі принципів психології та в контексті публічного управління та адміністрування.

Література

1. *Ханін І. Г.* Ноосфера Вернадського і проблеми економіки / *І. Г. Ханін, М. В. Поляков* // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Мегатренди світового розвитку та економічні перспективи України» (30 червня 2016 р., м. Київ). – К.: ВГО «Українська Асоціація Економістів-Міжнародників», 2016. – С. 48–49.
2. *Вернадський В. І.* Біосфера та ноосфера / *В. І. Вернадський*. – М.: Айрис-прес, 2004. – 576 с.
3. *Канигін Ю. М.* Фізична економія: (Енергія історичного прогресу) / *Ю. М. Канигін, В. І. Кушерець*. – К.: Знання України, 2016. – 47 с.
4. *Литвинчук І. Л.* Государственное регулирование инновационного развития аграрного сектора экономики / *И. Л. Литвинчук* // Eastern-European Scientific Journal (Gesellschaftswissenschaften): Düsseldorf (Germany): AurisVerlag. – 2013. – Vol 2. – P. 37–38 (DOI 10.12851/EESJ201304ART 8).
5. *Руденко М.* Энергия прогресса. Очерки по физической экономии. Пер. с укр. / *М. Руденко*. – К.: Михайлюта А.А., 2010. – 544 с.
6. *Руденко Л. Г.* Сталий розвиток: пошуки моделей для України / *М. Руденко*. – К.: БМТ, 2001.
7. *Сорос Дж.* Криза глобального капіталізму. Відкрите суспільство під загрозою / *Дж. Сорос*. – К.: Основи, 1999. – С. 148.
8. *Ходаківський Є. І.* Психологія управління: підручн. 5-те вид. перероб. та доп. [текст] підручник / *Є. І. Ходаківський, Ю. В. Богоявленська, Т. П. Грабар*. – К.: ЦУЛ, 2016. – 492 с.
9. *Шевчук В.* Наукова школа фізичної економії: світовий вимір і цивілізаційна перспектива / *В. Шевчук*. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rudenkomd.narod.ru/Pereklad.htm>
10. *Plotnikova M.* Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development / *M. Plotnikova* // Regional Formation and Development Studies. – 2015. – №3. – P. 134–144.

11. *Грабар І. Г.* Мікрорезонансні технології та секрети довголіття (Жити до 140 – доступно кожному!) / *І. Г. Грабар.* – Житомир ; К. : Євенок О. О., 2012. – 147 с.
12. *Грабар І. Г.* Синергетика економічних систем: [навч. посіб.] / *І. Г. Грабар, Є. І. Ходаківський, О. В. Вознюк, Л. Ю. Возна* та ін. – Житомир. – 2003. – 244 с.
13. Синергетика: методологія ефектів: монографія / *І. Є. Януль, Ю. Ю. Мороз, О. В. Іванюк* [та ін.]; наук. ред. *Є. І. Ходаківський, Т. О. Зінчук, І. Г. Грабар.* – Житомир: ЖНАЕУ, 2012. – 624 с.
14. Вернадский В. И. Автотрофность человечества. Русский космизм / Владимир Иванович Вернадский. – М.: Педагогика-Пресс, 1993. — С. 288–303.
15. *Ходаківський Є. І.* Провидіння (гештальтні технології) / *Є. І. Ходаківський, В. В. Вольська, О. В. Мосієнко.* – Житомир: Рута, 2016. – 246 с.
16. *Peter F. Drucker.* The Practice of Management, Butterworth-Heinemann, 1999. – 399 p.
17. *Fayol, Henri* (1916), Administration industrielle et generale; prevoyance, organisation, commandement, coordination, control, Paris, H. Dunod et E. Pinat. – Режим доступу: <http://www.worldcat.org/>
18. Management/ *Mikhael H. Mescon, Mikhael Albert.* Franklin Khedouri. – 3rd ed. – Cambridge, MA [etc.], 1988. – 349 p.
19. Менеджмент. Management: Підруч. для студ. екон. спец. вищ. навч. закл.: У 3 т. Т. 1 / *Й. С. Завадський.* – К.: Європ. ун-т, 2003. – 537 с.
20. Oxford Wordpower Dictionary. Oxford University Press, New York, 1998.
21. Біблія. Книги Святого письма Старого і Нового Заповіту. Канонічне. [Текст] / [Американське біблійне товариство]. – Нью-Йорк, 1948. – 1255 с.
22. *Оболенський О. Ю.* Державне управління: [підручник] / *А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський* // Вища освіта ХХ століття. – К.: Знання, 2009. – 582 с.
23. *Семенчук Т. Б.* Сутність категорії «Публічне адміністрування» та передумови її формування / *Т. Б. Семенчук* // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 386–389.
24. *Perelman Ch.* The New Rhetoric: A. Treatise on Argumentation / *Ch. Perelman.* – L., 1969. – 261 p.
25. *Plotnikova M.* Conceptual Basis for Ukrainian Rural Development / *M. Plotnikova* // Regional Formation and Development Studies. – 2015. – №3. – P. 134–144.
26. *Плотнікова М. Ф.* Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект / *М. Ф. Плотнікова, М. Л. Васильєв* // Вісник ЖНАЕУ. – 2014. – № 2. – С. 412–423.